

**Ярославцева Мілена Ігорівна,**

кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

**Колесник Анна Євгенівна**

**Сухар Анастасія Вікторівна**

студенти

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

м. Харків, Україна

**ВПЛИВ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК  
ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК АКТУАЛЬНА  
ПРОБЛЕМА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

З поміж багатьох важливих завдань виховання і навчання дітей в закладі дошкільної освіти, розвиток особистості в процесі трудового виховання – одне з основних. Своєчасна і якісна його реалізація – важлива актуальна проблема дошкільної освіти, під яким ми, вслід за Г. Беленькою, розуміємо педагогічний процес, у ході якого здійснюється формування у дітей трудових умінь і навичок, і на цій основі відбувається розвиток особистості дошкільника [3, с. 7].

Наукові психологічні студії (Д. Ельконін, О. Запорожець, І. Карабаєва, С. Рубінштейн, Ю. Приходько) доводять, що необхідність в трудовій діяльності викликана природною пізнавальною активністю та прагненням дитини до самостійності. Вчені схиляються до єдиної думки, що трудова діяльність сприяє розвитку усіх психічних процесів, є засобом особистісного розвитку дитини та пов'язана з фізичним, моральним, розумовим та естетичним вихованням.

У 20-30-ті роки теоретики і практики (О. Дорошенко, А. Залкінд, Н. Лубинець, А. Макаренко, І. Соколянський, Я. Чепіга) дискутували питання про те, що є головним у вихованні дитини: праця чи гра. У процесі дискусій

дійшли висновку, що ці види діяльності дитини не повинні протиставлятися один одному: граючи, дитина трудиться, а працюючи, грається. Відтак у 50-60-ті рр. питання трудового виховання були відображені в наукових дослідженнях Я. Неверовича, Л. Порембської, О. Усової, та інших. У 80-роках низка вчених Р. Буре, Г. Гордіна вивчали питання методології та організації трудової діяльності дітей різного дошкільного віку.

В. Сухомлинський доречно зазначав, що праця стає великим вихователем, коли він входить у духовне життя наших вихованців, дає радість дружби і товариства, розвиває допитливість і допитливість, народжує хвилюючу радість подолання труднощів, відкриває все нову і нову красу в навколишній світ, пробуджує перший громадянське почуття - почуття творця матеріальних благ, без яких неможливе життя людини [2].

К. Ушинський стверджував, що матеріальні плоди праці складають людське надбання; але тільки внутрішня духовна жівотворенная сила праці служить джерелом людської гідності, а разом з тим і моральності та щастя.[3]

Сучасні українські педагоги (Г. Беленька, З. Борисова, М. Машовець, В. Павленчик, Т. Поніманська) вивчаючи питання виховного значення трудової діяльності дітей в умовах закладу дошкільної освіти та сім'ї, зазначають, що трудова діяльність – цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності [2].

Наукові доробки вищезазначених наукових студій виокремлюють такі види трудової діяльності дітей дошкільного віку, а саме: самообслуговування, господарсько – побутова праця, праця в природі та художня праця. Розглянемо кожну з них.

Самообслуговування. Перший вид праці, до якого залучають дітей. Це справжня праця, яка полягає у догляді за своїм тілом, одягом, предметами побуту, і триває вона протягом усього життя людини. Новітні технології здатні полегшити цю працю, але замінити її повністю не зможуть ніколи.

У трирічної дитини є всі передумови для оволодіння навичками самообслуговування – самостійно їсти, вдягатися, роздягатися, вмиватися, користуватися носовою хустинкою, гребінцем, рушником. Діти четвертого року життя добре знають алгоритм самообслуговування, знають і використовують за призначенням атрибути, які супроводжують ці процеси: мило, рушник, носовичок, серветку, столові прибори. Діти п'ятого року життя привчаються утримувати в порядку власні речі, продовжують вчитися зав'язувати шнурки, застібати і розстібати гудзики. На закріплення навичок можна провести гру «Лялька-чепурушка». Діти шостого року життя вдосконалюють набуті навички, вчать оцінювати стан взуття та одягу і на основі його визначають необхідність їх чищення чи ремонту.

Господарсько – побутова праця. Другий, не менш важливий вид праці дітей. Загальновідомо, що діти дошкільного віку прагнуть наслідувати дорослих, діяти за їхнім прикладом.

Господарсько – побутова праця сприяє розвитку дитини: фізичному, бо малюк не сидить на місці, а весь час рухається, активно працюють дрібні м'язи рук і очей; розумовому, оскільки розвивається сенсорна сфера, дитина набуває нових знань; моральному, адже у процесі праці закладаються такі риси, як гуманність, відповідальність, старанність тощо; трудовому, так як у дитини формуються трудові вміння і навички, позитивне ставлення до процесу і результату праці; естетичному, адже саме цей вид праці допомагає зробити оселю затишною та ошатною.

Діти четвертого року життя ознайомлюються із призначенням обладнанням групи, красу художніх виробів, самостійно виробляють ігровий матеріал, виробляють звичку оглядати іграшку перед початком дії з ними, привчаються послідовно виконувати дії пов'язані з сервіруванням. Діти п'ятого року життя привчаються до чергування, залучаються до прибирання та художнього оформлення разом з вихователем приміщення групи, залучаються до дрібного ремонту книжок, іграшок. Діти шостого року життя вчать допомагати вихователю готуватися до занять, усувати непорядок у

приміщенні групи після ігор, занять, обіду, самостійно прибирають ліжко після сну, доглядають за кімнатними рослинами, чергують по їдальні.

Праця у природі. Один з доступних видів праці для дитини дошкільного віку. Вона є найбільш цікавою для дошкільників, адже природа – джерело найяскравіших вражень для людини. Дітям же природа дає можливість діяти не з простими предметами, а з живими об'єктами, які своїм станом реагують на дії.

Діти четвертого року життя звертають увагу на художнє оформлення ігрового майданчика, краси навколо себе; прибирають майданчик, доглядають за деревами, кущами, квітами. Діти п'ятого року життя піклуються за кімнатними рослинами, вчаться визначати стан ґрунту у вазонах та потребу рослин у поливі; висаджують насіння квітів, слідкують за порядком на майданчику, спускають ґрунт, виривають бур'ян; вчаться піклуватися за тваринами. Діти шостого року життя працюють на городі дитячого садка, проводять нескладні дослідження з рослинами; виготовляють годівниці.

Художня праця. Найрезультативніший вид праці, доступний дітям дошкільного віку. Цей вид праці передбачає виготовлення дітьми різноманітних виробів з паперу, глини, тканини, рослинного та залишкового матеріалу тощо. За допомогою ножиць, ниток і голки, клею діти можуть виготовляти гарні сувеніри для своїх близьких і знайомих, предмети для ігор, атрибути святкового оздоблення кімнати до свята [3].

Діти четвертого року життя будують з конструктора, вчаться розрізняти деталі за величиною, формою, кольором, створюють будівлі вже з відомих деталей; створюють вироби з природного матеріалу. Орієнтовні конструкції: коротка і довга доріжка, широка і вузька доріжка, меблі для ляльок, будиночок, ворота.

Діти п'ятого року життя ознайомлюються з конструктивними та декоративними властивостями паперу і картону, їх різновидами; виготовляють меблі з сірникових коробок, катушок. Орієнтовні вироби:

намисто, віночок з різнокольорових паперових кульок, вагон, будка. Ознайомлюються з виробами з природного матеріалу, орієнтовні вироби: грибочок із шишки і половини горіха, пташечка із двох з'єднаних шишок, човник з горіха. Діти шостого року життя вчать орієнтуватися у формах та розмірах деталей, конструюють за зразком із заданих деталей, за зразком із самостійно вибраних деталей, за малюнком, фотографією, за власним задумом. Орієнтовні конструкції: вантажівка, фургон, автомобіль, міст, будинок, вулиця, літак, театр, палац спорту.

Включення гри до праці дітей допомагає підвищити ефективність її виховного впливу, забезпечити основу для вироблення інтересу до праці, бажання трудитися. Однак не варто намагатися перетворити на гру будь-які трудові завдання чи якомога раніше відокремити працю від гри.

Отже, актуальною проблемою дошкільної освіти була та залишається проблема формування особистості дошкільника в процесі трудової діяльності, оскільки однією з найбільших цінностей кожної цивілізованої країни є трудова діяльність людини. Особистий потенціал дитини дошкільного віку реалізується у самообслуговуванні, господарсько-побутовій праці, праці в природі та художній праці. Щоб трудова діяльність стала прекрасною життєвою необхідністю, сучасні діти дошкільного віку мають і можуть бути залучені до вищезазначених видів праці за допомогою батьків і педагогів.

### **Література:**

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Київ: Либідь, 2003. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 280 с.
2. Беленька Г.В. Виховання елементів культури праці у дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. к. пед. н. Київ, 1994. 24 с.
3. Борисова З. Н., Беленька Г. В., Машовець М. А. Виховання дошкільників в праці / З. Н. Борисова 2-е вид., стер. Київ: ВІПОЛ, 2002. 112 с.

4. Буре Р.С., Гордина Г.Н. Учите детей трудиться. Москва : Просвещение, 1983. 144 с.

5. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років Дитина : / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк, К.І. Волинець; наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко [та ін.]; Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Голови, упр. осв. і наук, викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. Ун-т ім. Б.Грінченка. 2012. 400 с.

6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.